

36 w 2026 (653)

Sprawności na mundurze - haftować, czy przyszywać?

Data publikacji: 08.06.2026 / Autor: Anna Kaleta

Od czasu wprowadzenia nowych sprawności harcerek, a wraz z nimi możliwości przyszywania krążków sprawności, ten temat wciąż budzi kontrowersje. W wielu drużynach haftuje się sprawności – czasami ze względu na przekonania drużynowych, a czasami ze względu na brak środków na zakup gotowych emblematów. W imieniu zespołu ds. ewaluacji sprawności zapraszam Cię do spojrzenia na krążki z naszej perspektywy:)

„Nasza perspektywa”

Spróbuj sobie wyobrazić grę terenową, na przykład na turnieju zastępów hufca. Po zakończeniu rywalizacji zastępy ustawiają się do apelu, hufcowa czyta rozkaz: mianuje na funkcje, podaje wyniki gry, zatwierdza jakiś plan pracy i podaje informacje o kursie zastępowych. Potem zawiązuje się krąg i wszyscy rozchodzą się do domów.

Albo, dajmy na to, rozpoczęcie obozu i pierwszy apel. W szeregach stoją wszystkie drużyny, a wśród nich budowniczy pionierek i dzielni kwaterkowicze. Komendantka czyta rozkaz, mianuje na funkcje, podaje godziny posiłków i skład poczty flagowego.

A wyobraźmy sobie apel, na którym drużynowa przyznaje sprawności. Meldowanie, hymn, rozkaz, a w rozkazie: punktacja zastępów, plan dnia i sprawności. Drużna, która zdobyła sprawność występuje, otrzymuje krążek sprawności oraz informację, że powinien znaleźć się na jej mundurze przed wieczornym ogniskiem drużyny.

Albo: podczas obozowego dnia każdy zastęp dostaje książeczkę sprawności, a każda harcerka otrzymuje zadanie zdobycia jednej sprawności w czasie trwania bloku zajęć. Kasia zdobywa Zbieraczkę* (tworzy tematyczną kolekcję), Zosia zdobywa Muzykantkę* (przy wsparciu przybocznej, która ma gitarę na obozie, uczy się grać *Krzyżowca*) a Krysia Strażniczkę Ognia**. Każda z harcerek zaprezentuje swoje umiejętności na wieczornym ognisku – Krysia ułoży stos ogniskowy i będzie doglądała ogniska, Zosia zagra piosenkę, której nauczyła się grać na gitarze i wszyscy zaśpiewają ją razem z nią, a Kasia przedstawi swoją kolekcję i opowie o jej tematyce. Na zakończenie ogniska drużynowa rozda krążki sprawności tym

druhnom, które w ciągu całego dnia (na blokach zajęciowych i podczas ogniska) wykazały, że posiadają wymagane umiejętności. Sprawności zostaną przyznane rozkazem na porannym apelu drużyny.

Naturalnie – bardziej cieszymy się z natychmiastowej gratyfikacji. Gdy od razu przyznajemy sprawność (czy też: nagrodę, podziękowanie, informację zwrotną) to wzmacniamy w harcerkach chęć zdobywania umiejętności (czy też: pozytywne postawy, chęć rywalizacji, czy samorozwoju, słowem: to, co dobre). Kiedy zwlekamy, siła oddziaływania maleje, a dziewczyny tracą zapał. Właśnie dlatego uważam pomysł wdrożenia krążków sprawności za tak trafiony: zdobywasz nową umiejętność = dostajesz krążek. Nawet, jeżeli krążek nie wylądował na rękawie munduru tak szybko, jakbyśmy tego chcieli, to harcerka dostanie coś namacalnego: fizyczny dowód jej rozwoju i posiadanej umiejętności (gorąco zachęcam do wspólnego przyszywania sprawności całą drużyną albo zastępem).

Dlaczego krążki?

Warto zadać sobie jeszcze jedno pytanie: ile sprawności powinna zdobyć harcerka podczas jednego wyjazdu? Myślę sobie, że dobrze, gdyby na zimowisku było to kilka, a na obozie kilkanaście sprawności. Z kolei w śródroczu jedna zbiórka mogłaby się równać jednej zdobytej sprawności. W książeczce sprawności znajduje się ponad 50 sprawności jednogwiazdkowych, co oznacza, że w ciągu roku pierwszoroczna harcerka może zdobyć wszystkie zdobywając po jednej sprawności w tygodniu.

Istotną częścią systemu sprawności jest to, żeby sprawności były widoczne na mundurze (w formie przyszytych krążków lub wyhaftowanych symboli) – są wtedy powodem do dumy i częścią rywalizacji harcerek w drużynie między sobą. Od razu wiadomo, kto w czym się specjalizuje i kto w czym osiągnął mistrzostwo. W tak dynamicznym tempie zdobywania sprawności trudno zapamiętać, którą sprawność zdobyłam, a co dopiero śledzić sprawności zdobyte przez koleżanki z zastępu. Jeszcze trudniej wyszywać je na bieżąco – krążki są większym gwarantem, że sprawność znajdzie się na mundurze (albo chociaż w kieszeni do czasu, kiedy zostanie przszyta).

„Krążki są drogie”

Trudno będzie nam zmienić cenę krążka. Obecnie, czyli w czerwcu 2026 roku, jeden krążek sprawności kosztuje 2,95 zł. Zamówienie ze składnicy jest darmowe przy zakupach za 375 zł (trzeba kupić 128 krążki sprawności albo 5 książeczek i 81 krążków). W przypadku mniejszej kwoty można skorzystać z przesyłki listem poleconym (5 zł) lub z InPostu (14 lub 17 zł).

W mojej ocenie warto przeznaczyć środki z programówki lub salda na zakup sprawności. W ten sposób nie obciążasz bieżącego budżetu drużyny, na który składa się przede wszystkim nadwyżka ze składek członkowskich. Dobrym pomysłem na optymalizację kosztów jest też prośba o zwrot krążka sprawności jedno- lub dwugwiazdkowej, kiedy została zdobyta sprawność z wyższego poziomu.

„A skąd wiadomo, które sprawności zostaną zdobyte w trakcie obozu?”

Wydaje mi się, że dosyć oczywiste jest, że na obóz warto zamówić zapas „sobieradków” i „iskierek”. W przypadku innych sprawności, żeby poznać odpowiedź na to pytanie:

1. Sprawdź aktualne próby na stopnie harcerek z Twojej drużyny,
2. Pisząc plan pracy, celowo stwórz sytuacje, które umożliwią zdobycie nowych umiejętności (a w konsekwencji również nowych sprawności). Możesz animować sytuacje i bezpośrednio opierać zajęcia na konkretnych wymaganiach ze sprawności.

A w śródroczu? Oprócz monitorowania prób na stopnie i śródrocznego planu pracy drużyny, bądź w stałym kontakcie z zastępowymi i zerkaj w plany pracy zastępów. Pamiętaj, że jednym z pomysłów zbiórkę zastępu jest właśnie wspólne zdobycie nowej sprawności.

Pewnie nie raz nie uda się przewidzieć wszystkich sprawności, które harcerki zdobędą. Jednak zamówienie dodatkowych sprawności jest możliwe pomiędzy kolejnymi zbiórkami drużyny a nawet w trakcie obozu. Czasami łatwiej zamówić sprawności na obozie - zapewne w innych drużynach także zostały zdobyte sprawności, więc można zamówić je wspólnie a zbliżający się dzień końca obozu motywuje, żeby nie zwlekać.

Na koniec

Od lat haftujemy sprawności, w naszej drużynie to działa, nie chcemy tego zmieniać - w porządku. Macie do tego pełne prawo! Jeżeli harcerki mają na mundurze wszystkie posiadane przez siebie sprawności to wspaniale! Warto jednak sprawdzić, czy na pewno wszystkie harcerki mają sprawności na mundurze, w jakim czasie je przyszywają i czy emblematy są rozpoznawalne dla innych.

Z moich obserwacji wynika, że część harcerek może nie chcieć zdobywać sprawności ze względu na to, że trzeba będzie je potem wyszyć. Inna część harcerek zdobędzie sprawności, ale zanim je wyhaftuje to zapomni, co to była za

sprawność, albo że trzeba ją było wyszyć. Więc w rzeczywistości szacuję, że sprawności na mundurze ma może co trzecia harcerka.

Krażki to nowy element systemu sprawności w naszej organizacji. Wydaje mi się, że warto dać mu szansę. Każda z nas jako dziewczynka coś zbierała – karteczki, figurki albo pocztówki. Spróbujmy wykorzystać naturalną potrzebę kolekcjonowania do rozwijania zainteresowań i sprawczości naszych podopiecznych.

[Anna Kaleta](#)

Obecnie komendantka 22 Szczepu Watra i wicekomendantka Warszawsko-Praskiej Szkoły Instruktorów. Zawodowo zajmuję się ryzykiem. Z pasji tworzę tabelki w excelu.